

FOTOGRAFKI Z KOLEKCJI ARCHIWUM PRZODKIŃ

**1890–1910. Portret dwóch kobiet. Fot.
H. Hutter.**

Kolekcja Archiwum Przodkiń ma unikalną wartość dla historii kobiet nie tylko ze względu na zachowane portrety kobiet z większych i mniejszych miejscowości Galicji (oraz miast leżących „za kordonem”), ale również z tego powodu, że dokumentuje działalność fotografek, a właściwie prekursorów fotografii wśród kobiet.

Oprócz siedemnastu atelier działających w Galicji, do kolekcji włączone zostały także fotografie wykonane w zakładach założonych i prowadzonych przez kobiety w zaborze rosyjskim i pruskim oraz w II RP.

Najczęściej pierwsze galicyjskie fotografki dziedziczyły zakłady. Po śmierci właścicieli, w trakcie ich choroby lub w czasie wojny zakłady fotograficzne nierzadko prowadzone były przez żony lub córki fotografów, które wcześniej były wieloletnimi pracowniczkami atelier. Najznamienitszym przykładem jest Amalia Krieger, która w latach 1903–1926 prowadziła zakład ojca, Ignacego Kriegera, w Krakowie na rogu Rynku Głównego i ulicy św. Jana.

1875–1880. Portret kobiety z koralami we włosach.
Fot. Ignacy Krieger w Krakowie.

Emilia Mroczkowska prowadziła zakład męża Tadeusza w Tarnowie w latach 1905–1928, zaś Leopoldyna Janusz po śmierci męża Edwarda zarządzała zakładem w Rzeszowie w latach 1914–1934.

W obydwu przypadkach kobiety pracowały od lat wspólnie z mężami, ale zakłady fotograficzne funkcjonowały pod nazwiskami mężów.

1921. Portret Maryi Wierzbickiej z Marysieńką.
Fot. Tadeusz Mroczkowski, Tarnów.

Rzadziej małżonkowie prowadzący wspólnie zakład decydowali się na umieszczenie obydwu imion w szyldzie zakładu.

Chlubne wyjątki to m.in. Maria i Alojzy Olma prowadzący atelier w Krakowie (1896–1906) czy Józef i Maria Spiczak działający w Bochni, Myślenicach i Borystawiu (1911–1931).

1896–1906. Portret kobiety. Fot. M. A. Olma w Krakowie.

Kobiety przejmowały firmę również wtedy, gdy mężczyźni szli na wojnę.

Pepi (Pesla) Mermelstein prowadziła zakład męża Joachima w Przemyślu w latach 1914–1920. [...]

Nie zawsze jednak fotografki były skłonne ustąpić pola wracającemu z wojny mężczyźnie. Świadczy o tym przykład Janiny Gargulowej, która przejęła zakład fotograficzny w Bochni w 1914 roku, ale po powrocie męża w 1918 roku nie tylko go zachowała (Władysław otworzył zakład w Wieliczce), ale otworzyła również filie w Limanowej i Wiśniczu. Zaczęła też sygnować fotografie własnym nazwiskiem (Gargulowa), co nie było wówczas standardem.

1898. Portret kobiety z dwójką dzieci. Fot. Zofia Żmudzińska w Gostyniu. Z. Żmudzińska prowadziła zakład fotograficzny w Gostyniu przy ul. Kolejowej w latach ok. 1898-1928.

Stefania Gurdowa z d. Czerny urodziła się 24 grudnia 1888 r. w Bochni. Fotografii uczyła się u miejscowego fotografa, Władysława Gargula, a następnie we Lwowie. Prowadziła zakład fotograficzny w Dębicy w latach 1923–1937. Zakład przez jakiś czas posiadał filie w Mielcu i Ropczycach. Po II wojnie światowej mieszkała w Łodygowicach. Zmarła 3 listopada 1968 roku. W latach 90. XX wieku na strychu jednej z kamienic w Dębicy odnaleziono ok. 1200 szklanych negatywów z zakładu Stefanii Gurdowej.

1923–1937. Portret młodej kobiety. Fot. S. Gurdowa w Dębicy.

Od 1915 właścicielką atelier „Secesya” w Krakowie była Maria Urbańczyk wraz z córką Emilią. Fotografki chętnie przekazywały też atelier córkom.

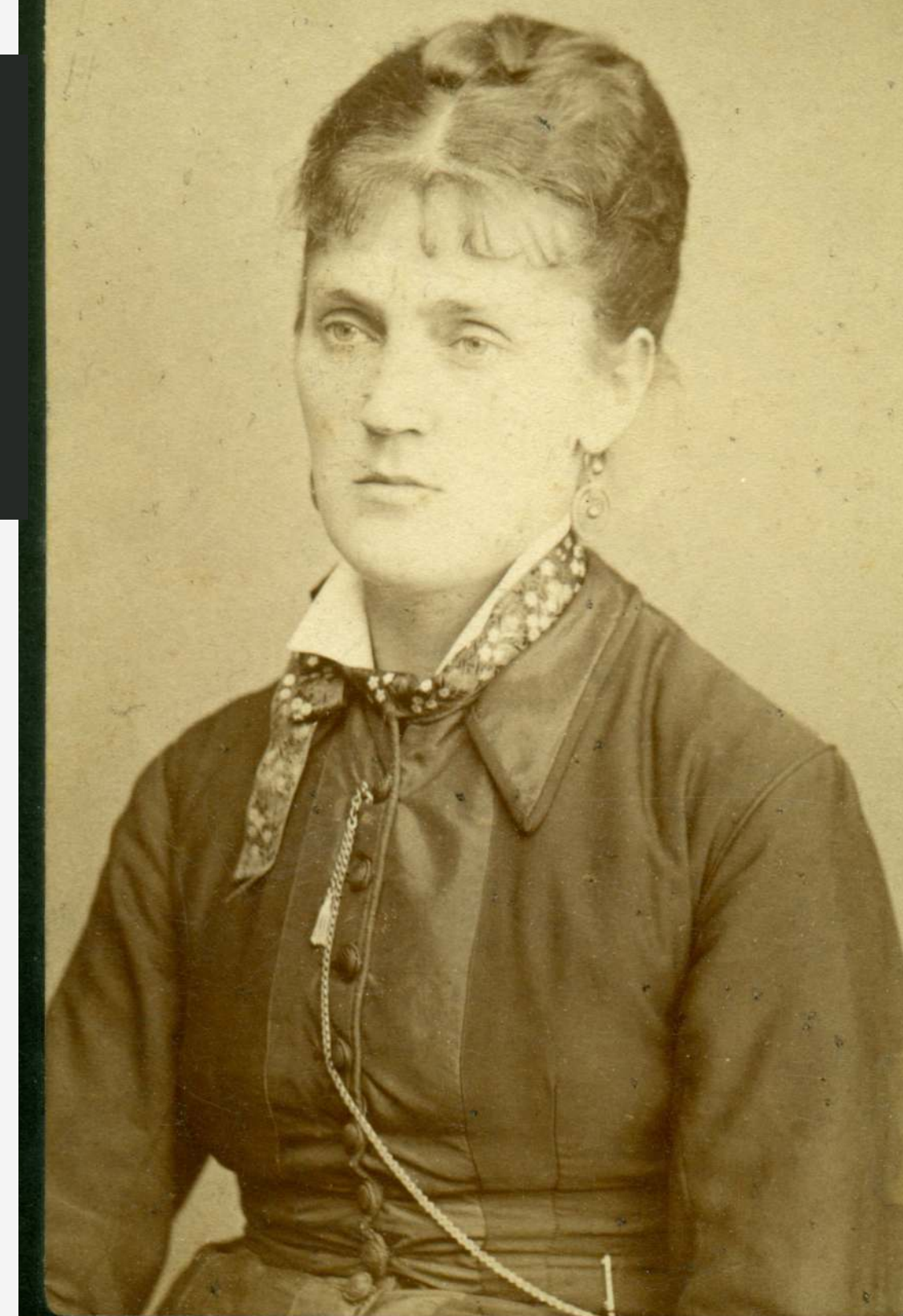
1907–1912. Portret kobiety.
Fot. „Secesya”, Kraków

Na rewersie portretu kobiety
winieta zakładu fotograficznego
„Secesya” w Krakowie.

Po Zofii Trzemeskiej-Huber zakład prowadziła Zofia Huberówna,
natomiast po Leopoldynie Janusz atelier odziedziczyła Helena Stanisł.

1877–1887. Portret kobiety. Fot. Edward Trzemeski we Lwowie.

E. TRZEMESKI

WE LWOWIE.

Zygmunt i Julia Garzyńscy otworzyli zakład fotograficzny w Krakowie przy ul. Sławkowskiej 6 w 1918 roku.

Niebawem powstały filie w Krynicy i Zakopanem oraz krakowska filia przy ul. Floriańskiej 31, którą prowadziła Julia. Działalność rozpoczęły również córki Garzyńskich, Danuta Garzyńska-Buzek i Halina Garzyńska-Kańska.

Obecnie trzecie pokolenie Garzyńskich prowadzi w Krakowie dwie firmy: przy ul. Szlak i Sławkowskiej.

1924. Portret kobiety w kapeluszu. Foto-Garzyński, Kraków.

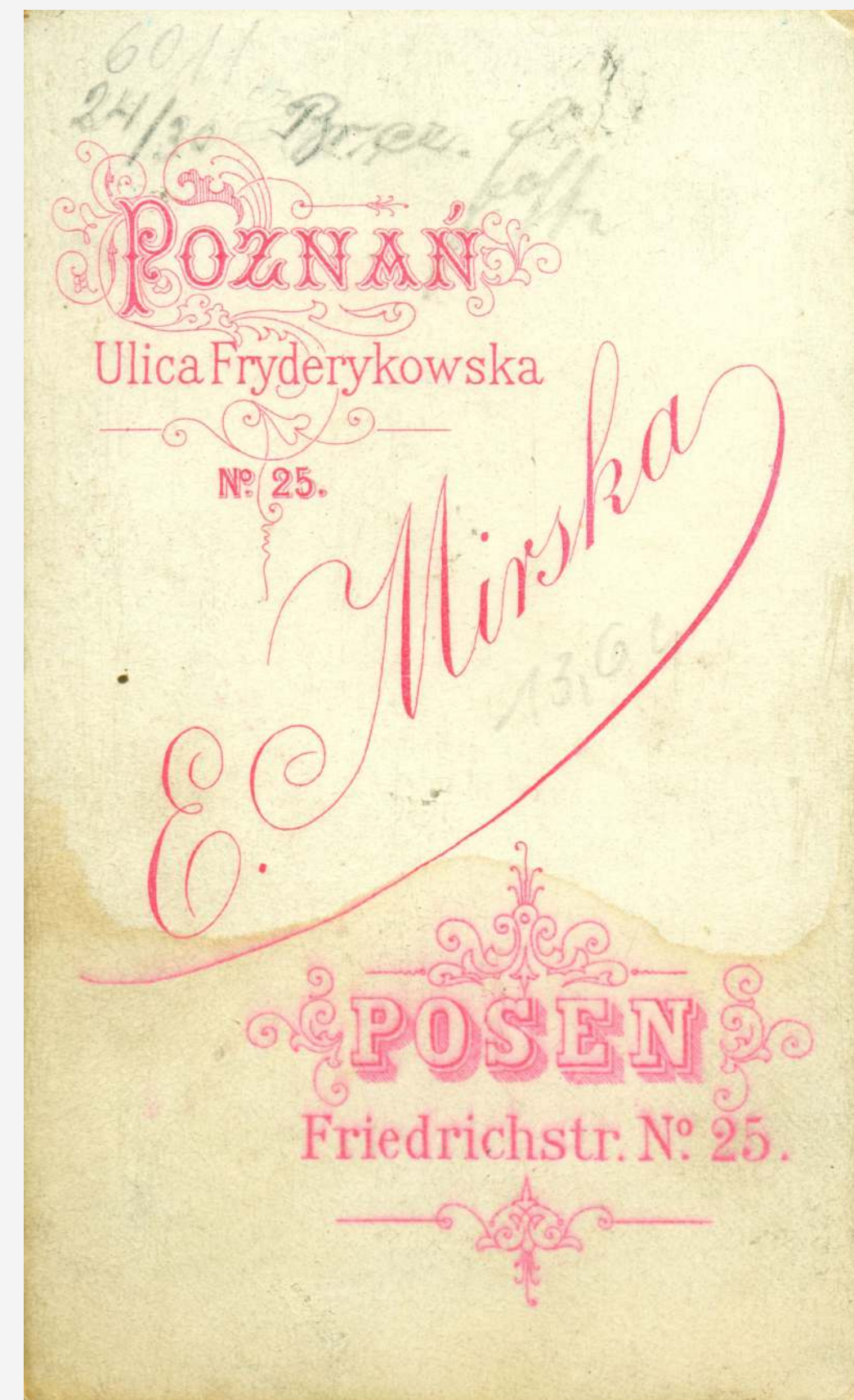

*Jadwiga Procińska
lipiec rok 1924.*

Emma Mirska z d. Zwierzchlejska (1818-1896), właściwie Balbina (podpisywała się też jako Emilia) prowadziła zakład fotograficzny w Poznaniu (Posen) przy ul. Fryderykowskiej 25 (Friedrichstrasse) w latach 1875-1896.

Był to prawdopodobnie pierwszy założony i prowadzony przez kobietę zakład fotograficzny w zaborze pruskim. Po śmierci Mirskiej zakład funkcjonował jako atelier Rubens.

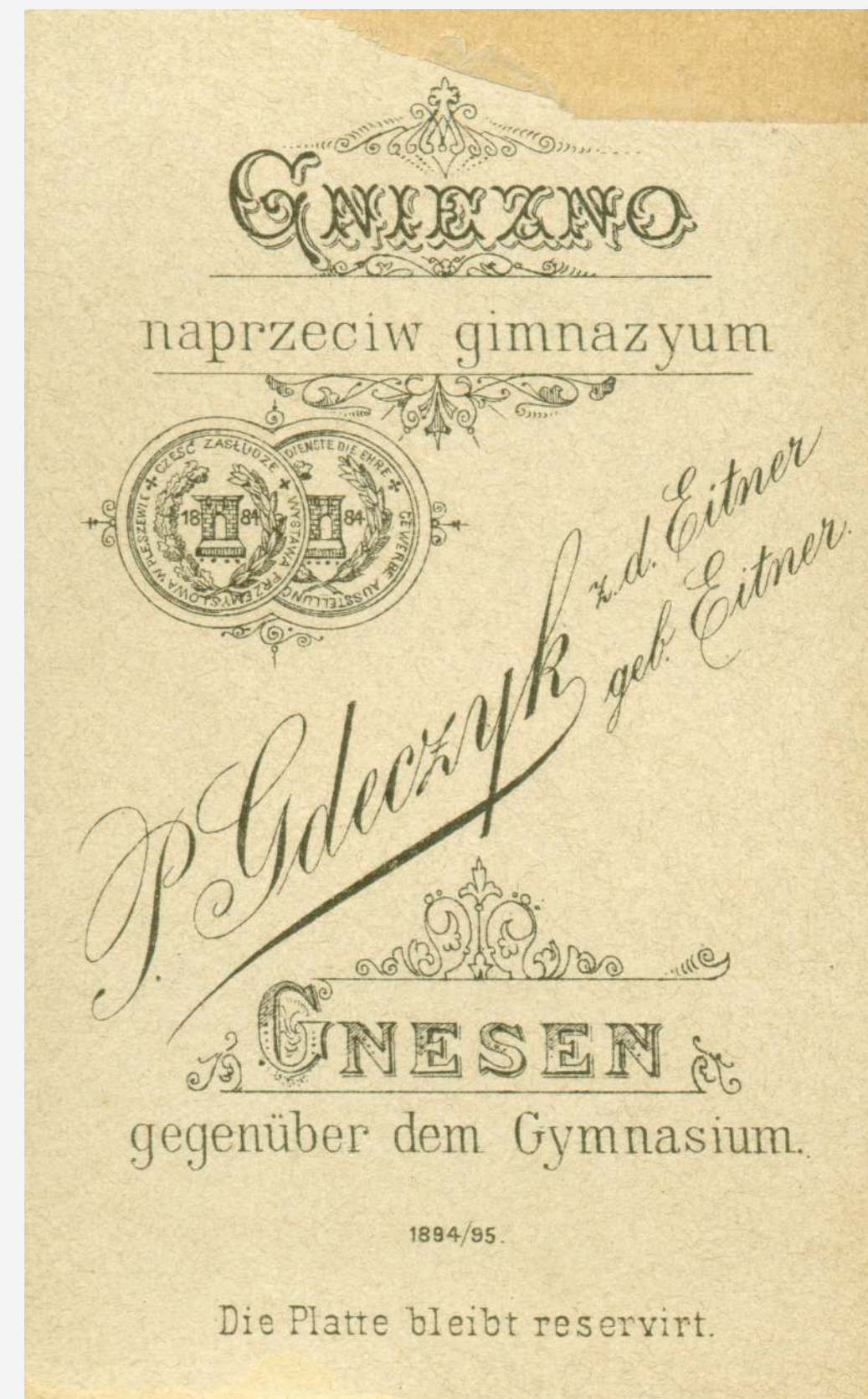

1875–1896. Portret kobiety opartej o fotel. Fot. E. Mirska, Poznań

Na rewersie winieta zakładu fotograficznego

Pelagia Gdeczyk z d. Eitner urodziła się w 1852 r. w Popowicach k. Inowrocławia. Fotografii uczyła się w atelier Balbiny (Emmy) Mirskiej oraz u Angeliki i Eufemii Rivoli w Poznaniu. Otworzyła zakład fotograficzny w Gnieźnie (Gnesen) na rogu ulicy Mieszka I i Mickiewicza, naprzeciwko gimnazjum. Zakład funkcjonował w latach 1879-1921. Pelagia Gdeczyk jako jedna z pierwszych kobiet w zaborze pruskim uzyskała tytuł mistrzyni fotografii. Zmarła 1 sierpnia 1930 roku w Gnieźnie.

GNIEZNO P. GDECZYK z.d.Eitner
geb.Eitner GNESEN.

1894–1895. Portret czworga dzieci.
Fot. Pelagia Gdeczyk z d. Eitner, Gniezno.

Na rewersie winieta zakładu
fotograficznego.

1894–1910. Portret pary z dzieckiem.
Fot. „Rembrandt” we Lwowie. Atelier „Rembrandt”
znajdowało się w Pasażu Hausmanna. Od 1903 r.
atelier prowadził Marcin Appel, po roku 1910
właścicielką była m.in. Klara Holas.

„Rembrandt”

LWÓW
PASAŻ HAUSMANNA

Prezentacja powstała w ramach projektu: „Otwarty System Archiwizacji – centrum udostępniania wirtualnych zbiorów archiwów społecznych”, realizowanego przez Ośrodek KARTA w 2017 roku.

Przygotowanie: Ośrodek KARTA, współpraca: Fundacja Przestrzeń Kobiet

Teksty pochodzą z publikacji: Katalog kolekcji Archiwum Przodkiń, red. Ewa Furgał, wyd. Fundacja Przestrzeń Kobiet, Kraków 2016.

Fotografie z kolekcji Archiwum Przodkiń w zbiorach Fundacji Przestrzeń Kobiet

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ośrodek Karta

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

